

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΚΕΑ: ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ & ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

I. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

1. Τι είναι η Διαδρομή

Η διαδρομή είναι ένα **επώνυμο τουριστικό προϊόν**, ένα προϊόν πολιτιστικού τουρισμού, το οποίο διαμορφώνεται με βάση ένα συγκεκριμένο συνεκτικό στοιχείο.

Ως εκ τούτου:

- Διαθέτει ένα κεντρικό θέμα/συνεκτικό στοιχείο.
- Καλύπτει μια προσδιορισμένη χωρικά περιοχή.
- Αποκτά «τουριστική ταυτότητα» με μια επωνυμία – Brand.

Στόχο έχει να αποτελέσει κινητήριο μοχλό για την ανάπτυξη ορισμένης περιοχής. Μια ανάπτυξη που θα είναι βιώσιμη και οικονομικά και κοινωνικά και περιβαλλοντικά.

Στόχοι μιας Διαδρομής είναι:

- Να προσελκύσει επισκέπτες στην συγκεκριμένη περιοχή.
- Να δημιουργήσει ευκαιρίες στις επιχειρήσεις και τους παραγωγούς προϊόντων και υπηρεσιών, που δραστηριοποιούνται στην συγκεκριμένη περιοχή, ώστε να αυξήσουν τα έσοδά τους.
- Να προσελκύσει νέες επενδύσεις.
- Να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο.
- Ει δυνατόν να εξασφαλίσει πόρους για τη συντήρηση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.

Προϋποθέσεις για την επιτυχία μιας πολιτιστικής διαδρομής¹:

- i. Αξιοθέατα και συναφείς υποδομές: μνημεία, μουσεία, χώροι περιήγησης και υποδομές υποστήριξης αυτών² προσπελάσιμες και συντηρημένες, ενδιαφέροντα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος, βιοποικιλότητα κ.λπ.
- ii. Υποδομές σύνδεσης επί μέρους σημείων & περιήγησης: οδικό δίκτυο, μονοπάτια πεζοπορίας, ποδηλατόδρομοι, συγκοινωνίες, πεζόδρομοι, διαδρομές μέσα στους οικισμούς, προσπελάσιμες και συντηρημένες, ανάλογα με το χαρακτήρα και την κλίμακα κάθε περιοχής.

¹ Τα με α/α i & ii είναι στην ευθύνη των ΟΤΑ και της κεντρικής διοίκησης το α/α iii του ιδιωτικού τομέα

² Εκδοτήρια εισιτηρίων, τουαλέτες, καταστήματα μουσείων, Wi-Fi, χώροι στάθμευσης, σήμανση προσανατολισμού και ενημέρωσης, στέγαστρα, καθαριότητα χώρων κ.λπ.

- iii. Επιχειρήσεις που προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες, εμπλουτίζονται με καινοτόμες υπηρεσίες, και συμμετέχουν σε δίκτυο για την διαχείριση της διαδρομής.

Τα ανωτέρω προτείνονται από πολλούς μελετητές, που έχουν ασχοληθεί με τον ελληνικό τουρισμό³, έχουν συμπεριληφθεί στο νέο εγκεκριμένο κείμενο του ΣΕΣ/ΕΣΠΑ 2014-2020, καθώς και στην πρόταση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα-Καινοτομία-ΕΠΑΝΕΚ, συμπεριλαμβάνονται δε στις προτεραιότητες του Υπ. Τουρισμού για την νέα περίοδο 2014-2020. Για παρόμοιες δράσεις έχει μάλιστα προσδιοριστεί η χρήση των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων, που προβλέπουν οι κανονισμοί για την νέα περίοδο⁴, κάτι που θα διευκολύνει την διοχέτευση πόρων από τα τομεακά ΕΠ και τα ΠΕΠ για την χρηματοδότησή τους.

Όμως, το εγχείρημα δημιουργίας διαδρομών, ως τουριστικών προϊόντων, στις περιφέρειες και στα αστικά κέντρα, όπως βέβαια και στα νησιά, παρουσιάζει κάποιες προκλήσεις που θα αναφερθούν στην συνέχεια.

2. Οι προκλήσεις του εγχειρήματος

Ο επιτυχής σχεδιασμός και στη συνέχεια η υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης δράσης πολιτιστικής διαδρομής προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή πολλών «παικτών» που θα συνεργαστούν, θα συμφωνήσουν και θα υιοθετήσουν το όλο εγχείρημα, αποκτώντας τρόπον τινά την «κυριότητα/ownership». Προϋποθέτει δηλαδή αποτελεσματικές **συνέργειες**.

Οι παίκτες αυτοί είναι πρώτιστα οι **τοπικοί παράγοντες** - αιρετοί των ΟΤΑ κάθε βαθμίδας και οι **τοπικοί επιχειρηματίες** με τους τυχόν υπερτοπικούς συνεργάτες τους (λ.χ. Tour Operators-ΤΟ's) και σε τελευταία ανάλυση η τοπική κοινωνία. Στην συνέχεια αρκετοί φορείς της κεντρικής διοίκησης, που έχουν ρόλο και αρμοδιότητα σε επιμέρους έργα, που θα προβλέπει ο σχεδιασμός της Διαδρομής: Υπ. Τουρισμού (Προδιαγραφές επιχειρήσεων, προβολή,...), Πολιτισμού (αρχαιολογικοί χώροι και μουσεία, προδιαγραφές προϊόντων ομοιωμάτων, εκδόσεις ΤΑΠ, δικαιώματα φωτογράφισης/βιντεοσκόπησης κ.λπ. ...), Υ.Π.Ε.Κ.Α. (προστατευόμενες περιοχές, δάση και μονοπάτια), Υποδομών και Μεταφορών (μεγάλοι οδικοί άξονες, λιμάνια, αεροδρόμια), κ.λπ., αλλά και φορείς, όπως το ΞΕΕ, ο ΣΕΤΕ, ΜΚΟ με πανελλήνια δραστηριότητα κ.λπ.

Ο συντονισμός όλων αυτών των φορέων για έργα σχετικά μικρού προϋπολογισμού (θα πρέπει να επιδιωχθεί τα έργα να μην περιλαμβάνουν φαραωνικές κατασκευές

³ Market Study Ελληνικού Τουρισμού 1999, PRC-MRB & THR 2007, McKinsey 2010, BCS 2013.

⁴ Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις (ΟΧΕ/ ΙΤΙ), Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ/CLLD) .

που θα αλλοιώσουν τον βιώσιμο χαρακτήρα του εγχειρήματος) δεν είναι αυτονόητος, σε μια κοινωνία, μάλιστα, που δεν διακρίνεται για την ευκολία συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών ομάδων.

Για τούτο, ως λύση έχει επιλεγεί η παρουσίαση επεξεργασμένης πρότασης στην τοπική κοινωνία, που, μετά τη διατύπωση τυχόν παρατηρήσεων, την υιοθετεί, και στη συνέχεια ο κάθε φορέας-Περιφέρεια, ΟΤΑ, φορείς επιχειρήσεων, μεμονωμένες επιχειρήσεις, ΜΚΟ-αναλαμβάνουν τις δράσεις που προβλέπονται.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική λειτουργία και συντήρηση της Διαδρομής, ως θεματικού τουριστικού προϊόντος, απαιτείται η εξ αρχής επιλογή και εγκατάσταση αποτελεσματικού **Φορέα Διαχείρισης**.

Η λογική των Διαδρομών είναι ότι: μέσω της οργάνωσης ενός θεματικού «προορισμού» προσελκύουμε επισκέπτες, «ανοίγουμε» δηλαδή τους χώρους με οργανωμένο τρόπο στον Τουρισμό, που είναι ο κύριος τομέας, όσον αφορά στην αναγνώριση των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων, τη διάδοση της αξίας τους και την εξασφάλιση, όχι μόνο εσόδων για την προστασία και επιβίωσή τους στο μέλλον, αλλά και σημαντικών εσόδων στην τοπική οικονομία. Όμως, στο πλαίσιο της Διαδρομής, συνδέουμε άρρηκτα τον Τουρισμό με την τοπική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών: με τον πρωτογενή τομέα-τοπικά προϊόντα, τη μεταποίηση, τις τουριστικές επιχειρήσεις, τη ντόπια πολιτιστική παραγωγή.

Είναι φανερό, ότι διαδρομές μπορεί και πρέπει να σχεδιάζονται με βάση τους **περιορισμούς, που επιβάλλει η προστασία των πόρων, και με την επιστημονική σοβαρότητα**, που απαιτεί αφ' ενός η φύση τους, αφ' ετέρου η δυνητική τους τουριστική πελατεία

3. Συγκρότηση μιας πρώτης Έκθεσης για μια πολιτιστική διαδρομή

Στη συνέχεια των ανωτέρω, είναι αυτονόητο ότι μια ολιγομελής Ομάδα Σχεδιασμού αναλαμβάνει την σύνταξη της πρώτης πρότασης-έκθεσης, πράγμα που ήδη έγινε για τη σύνταξη της παρούσας έκθεσης. Η Ομάδα αυτή κατέγραψε τα διάφορα αξιοθέατα, που προτείνεται να περιληφθούν στη Διαδρομή (αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία όλων των εποχών, ιστορικά γεγονότα, στοιχεία περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος) καθώς και θέματα προϊόντικής/επαγγελματικής φύσης, ώστε να καταστεί δυνατή η σύνδεση της Διαδρομής με την τοπική επιχειρηματικότητα και παραγωγή του πρωτογενούς τομέα, της μεταποίησης, των ΜΜΕ κ.λπ. Κατέγραψε επίσης αδρομερώς τις διάφορες δράσεις/έργα που θα πρέπει να περιληφθούν στο Πρόγραμμα της Διαδρομής.

II. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1. Ο Τουρισμός σε παγκόσμιο επίπεδο και στην Ευρώπη

Τις τελευταίες έξι (6) 10ετίες, ο Τουρισμός, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού⁵ εμφανίζει συνεχή αύξηση και διαφοροποίηση και αναγνωρίζεται ως ένας από τους περισσότερο και ταχύτερα αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς σ' ολόκληρο τον κόσμο. Το ίδιο διάστημα αναδύθηκαν πολλοί νέοι προορισμοί εκτός από τους παραδοσιακούς προορισμούς της Ευρώπης και της Β. Αμερικής. Οι νέοι αυτοί προορισμοί επένδυσαν στον Τουρισμό, ο οποίος κατέστη έτσι τομέας-κλειδί κοινωνικοοικονομικής προόδου, μέσω των τουριστικών εισπράξεων, της δημιουργίας θέσεων εργασίας και επιχειρήσεων και της ανάπτυξης των υποδομών. Οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις, παρά τις κατά καιρούς οικονομικές «αναταράξεις», είχαν μια αδιάλειπτη αύξηση: από 25 εκ. το 1950 σε 278 εκ. το 1980, 528 εκ. το 1995 1.035 εκ. το 2012 και 1.087 εκ. το 2013.

Μια ματιά στα σημαντικά μεγέθη του παγκόσμιου τουρισμού⁶:

9% του ΑΕΠ

1 θέση απασχόλησης στις 11

1,4 τρις \$ ΗΠΑ εξαγωγές

6% των παγκόσμιων εξαγωγών

1.087 εκ. αφίξεις το 2013

5-6 δισ. εσωτερικοί τουρίστες

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις αυξήθηκαν το 2013 κατά 5% φθάνοντας στον αριθμό ρεκόρ των 1,087 δισ. αφίξεων, ενώ νέα σημαντική αύξηση (4-5%) εκτιμάται για το 2014. Αυτό σημαίνει ότι, παρά τις παγκόσμιες οικονομικές αναταράξεις, τα αποτελέσματα του διεθνούς τουρισμού είναι συνήθως πολύ ανώτερα των εκτιμήσεων. Κατά τον Γ.Γ. του Π.Ο.Τ. κ. Taleb Rifai «ο τουριστικός τομέας έδειξε μια αξιοπρόσεκτη ικανότητα προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της Αγοράς, προωθώντας ανάπτυξη και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στην υφήλιο, παρά τα παρατεταμένα οικονομικά και γεωπολιτικά προβλήματα. Πράγματι, πρόσθεσε, ο Τουρισμός ήταν ανάμεσα στους λίγους τομείς με θετικό πρόσημο σε πολλές οικονομίες».

⁵ (UNWTO, Tourism Highlights, 2014 Edition)

⁶ (Στοιχεία και εκτιμήσεις UNWTO)

Μεταξύ των σημαντικότερων **αγορών-πηγών** του παγκόσμιου τουριστικού ρεύματος ξεχωρίζουν η Κίνα, οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Ρωσία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 2013 η Κίνα ήταν η μεγαλύτερη αγορά εξερχόμενου τουρισμού (με τουριστική δαπάνη \$129 δισ.) σημειώνοντας αύξηση τουριστικής δαπάνης κατά \$27 δις έναντι του 2012. Ως προς την τουριστική δαπάνη, ορισμένες σημαντικές αγορές σταθεροποίησαν την ανάκαμψη που εμφάνισαν το 2012⁷: Γαλλία +4,9%, ΗΠΑ +3,3%, Ηνωμένο Βασίλειο +3,5%, Καναδάς +3,2% και Αυστραλία +8,8%, ενώ μείωση σημείωσε η αγορά της Ιταλίας. Η κατά κεφαλήν δαπάνη των Γερμανών το 2013 είναι η υψηλότερη (\$1.063) και ακολουθεί η Αυστραλία (\$1.223) και ο Καναδάς (\$1.002).

Σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ.⁸ η κατανομή των παγκόσμιων αφίξεων με κριτήριο το σκοπό του ταξιδιού έχει ως εξής (στοιχεία 2013): 52% αναψυχή, ξεκούραση, διακοπές, 27% επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους, λόγοι υγείας, θρησκευτικοί και άλλοι λόγοι, 14% επαγγελματικοί λόγοι, επαγγελματικός τουρισμός και 7% λόγοι που δεν προσδιορίζονται. Όσον αφορά στο μεταφορικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε (στοιχεία 2013) κατά 53% ήταν το αεροπλάνο, κατά 40% η οδική μεταφορά, κατά 2% η σιδηροδρομική και κατά 5% η μεταφορά δια θαλάσσης.

Για το μέλλον και μέχρι το 2030 ο Π.Ο.Τ. προβλέπει ετήσια αύξηση των διεθνών αφίξεων κατά 3,3%. Έτσι, η μακροπρόθεσμη πρόβλεψη του Π.Ο.Τ. για το 2030 είναι 1,8 δισ. διεθνείς αφίξεις.

Ο πιο «ώριμος» τουριστικός προορισμός στον κόσμο, **η Ευρώπη**, σημείωσε κατά το 2013 αύξηση 5% περίπου στις διεθνείς αφίξεις και η **Νότια Μεσογειακή Ευρώπη** ως υποσύνολο αύξηση 6% περίπου. Σε απόλυτους αριθμούς η Ευρώπη σταθεροποίησε τα επιτεύγματά της έναντι των λοιπών περιοχών της υφελίου, αφού δέχθηκε 29 εκ. περίπου πρόσθετες αφίξεις το 2013 και συνολικά 583 εκ. περίπου τουρίστες. Η αύξηση των αφίξεων εκτιμάται ότι υπερέβη τις προβλέψεις και είναι διπλάσια από το μέσο όρο των επιδόσεων της περιόδου 2006-2012 που ήταν 2,5% ετησίως. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αν λάβει κανείς υπόψη του την οικονομική κατάσταση στην Ευρώπη και το γεγονός, ότι το 2013 ακολούθησε δύο επίσης καλές χρονιές σε ευρωπαϊκό επίπεδο (2011-2012).

⁷ Η μεταβολή είναι στο τοπικό νόμισμα κάθε αγοράς.

⁸ (UNWTO, Tourism Highlights, 2014 Edition)

2. Ο Τουρισμός στη Χώρα μας—Ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία και αναφορές

2.1. Η τουριστική ζήτηση

Αν και εισήλθε έγκαιρα στην παγκόσμια τουριστική αγορά, η σημαντική τουριστική ανάπτυξη της Χώρας και η καθιέρωσή της ως σημαντικού προορισμού εισερχόμενου αλλά και εσωτερικού τουρισμού, τοποθετείται χρονικά στη 10ετία του '70.

Στη διάρκεια της 10ετίας 2001-2010 οι αφίξεις στα σύνορα της Χώρας παρουσιάζουν σημαντικές διακυμάνσεις και φθάνουν στο χαμηλότερο μέγεθος το 2004, τη χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων, για πολλούς λόγους (άνοδος τιμών καταλυμάτων, φόβος τρομοκρατικής ενέργειας κ.λπ). Ακολουθεί μια αλληλουχία αυξητικών ρυθμών (+10,91% το 2005, +8,63% το 2006, +9,22% το 2007 (Στοιχεία ΕΣΥΕ). Πτωτική τάση αρχίζει να καταγράφεται από το 2008 (-1,4% στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, νέο σύστημα υπολογισμού αφίξεων). Το 2010 εμφανίζεται στασιμότητα (+0,6%) και οι συνολικές αφίξεις μη μονίμων κατοίκων (κατά το νέο σύστημα), μόλις ξεπερνούν τις 15 εκ. (15.007.460) έναντι 16.165.265 αφίξεων του 2009.

Από το 2011 έως και το 2013 (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ) η ζήτηση εμφανίζει επίσης σημαντικές διακυμάνσεις. Το 2011 οι αφίξεις μη κατοίκων στη Χώρα μας ανέρχονται σε 16.427.247 (αύξηση έναντι του 2010 9,5%) ενώ το 2012 μειώνονται ξανά σε 15.517.622 σημειώνουν δηλαδή μείωση -5,5%. Αντίθετα, το 2013 η Χώρα μας σημειώνει τη μεγαλύτερη αύξηση από όλες τις χώρες της Νότιας Μεσογειακής Ευρώπης (+15,5%) και φθάνει σχεδόν τα 18 εκ. τουρίστες (17.919.580).

Η συμμετοχή των χωρών της Ευρώπης στη συνολική ζήτηση κατά το 2013 καλύπτει το 88,1% (της ΕΕ το 58,7%) της Ασίας το 6,8 %, της Αφρικής το 0,2%, της Αμερικής το 4,2 % και της Ωκεανίας το 0,8%. Από τις ευρωπαϊκές χώρες-πηγές τουριστικής ζήτησης προς τη Χώρα μας σημαντικότερη είναι η Γερμανία με συμμετοχή 12,7 % στο σύνολο και ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο με 10,3 %, η Γαλλία με 6,4%, η Ρωσία με 7,5 % και η Ιταλία με 5,4%. Από τις χώρες-πηγές της Ασίας σημαντικότερη αναδεικνύεται η Τουρκία με συμμετοχή 4,6% και ακολουθεί το Ισραήλ (1,2%) ενώ η Κίνα συμμετέχει μόλις κατά 0,2%. Η συμμετοχή των ΗΠΑ είναι 2,6 %.

Όσον αφορά στα **μεταφορικά μέσα** που χρησιμοποιήθηκαν, προηγείται το αεροπλάνο με 68,7 % και ακολουθεί η οδική μεταφορά με 26,8 % και η θαλάσσια με 4,5%.

Όμως, αν μελετήσει κανείς τη **χρονική κατανομή των αφίξεων** των τουριστών στη χώρα μας, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, διαπιστώνει, ότι στο χρονικό διάστημα ενός εξαμήνου, από Μάιο έως και Οκτώβριο, κινείται προς τη χώρα μας

το 85% περίπου της ζήτησής της, ενώ η λεγόμενη τουριστική περίοδος που επεικώς θεωρείται εξάμηνη, λόγω των μεγάλων αποκλίσεων μεταξύ των πρώτων και του τελευταίου μήνα σε σχέση με τους μήνες της κυρίως αιχμής) στην πράξη συρρικνώνεται ανάλογα και με τις συγκεκριμένες συγκυρίες, αλλά και την προσφορά και τα προβλήματα του κάθε προορισμού.

Όσον αφορά στις **διανυκτερεύσεις** σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ (μόνο ξενοδοχεία και κάμπινγκ, αφού η ΕΛΣΤΑΤ δεν συλλέγει στοιχεία για τα μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα), τα πιο πρόσφατα στοιχεία είναι αυτά της ΕΛΣΤΑΤ του 2012 (συγκεντρωτικά), σύμφωνα με τα οποία σε σύνολο Χώρας σημειώθηκαν σε ξενοδοχεία 63.054.739 διανυκτερεύσεις, εκ των οποίων οι 50.539.507 ή το 80,1% ήσαν διανυκτερεύσεις αλλοδαπών. Τα αντίστοιχα μεγέθη των **αφίξεων** σε ξενοδοχεία είναι 567.882 εκ των οποίων οι 191.471 αλλοδαπών, (είναι εύλογο οι αλλοδαποί να πραγματοποιούν περισσότερες διανυκτερεύσεις ανά άφιξη). Στα κάμπινγκ σημειώθηκαν συνολικά 26.241 αφίξεις και 1.352.068 διανυκτερεύσεις εκ των οποίων οι 557.772 ήσαν αλλοδαπών.

Εξίσου ικανοποιητική υπήρξε η πορεία των ταξιδιωτικών εισπράξεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, κατά το 2013 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις σημείωσαν αύξηση 14,9% φθάνοντας τα €11.994,8 εκ. έναντι €10.442,5 εκ. του 2012. Η αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων οφείλεται στην αύξηση των αφίξεων κατά 15,5% και ταυτόχρονα στην αύξηση της μέσης ανά ταξίδι δαπάνης κατά 1,2%.

Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα και κάμπινγκ τηρούνται όπως σημειώθηκε από την ΕΛΣΤΑΤ. Οι αφίξεις των αλλοδαπών σε συλλογικά καταλύματα εμφάνισαν κατά το 2013 αύξηση 13,5% και οι διανυκτερεύσεις 13%, ενώ των ημεδαπών κατά 5,2% και 7,9% αντίστοιχα. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 16.333.545 αφίξεις και 71.498.386 διανυκτερεύσεις, εκ των οποίων οι 57.061.724 αλλοδαπών. Αυτό συνεπάγεται αύξηση στις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών κατά 11%.

Για το 2014 υφίστανται στοιχεία αφίξεων μη κατοίκων από το εξωτερικό⁹ μέχρι και τον Ιούλιο. Η αύξηση αφίξεων είναι της τάξης του 20,8%. Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις εμφανίζουν επίσης αύξηση 13,8%. Γενικά, το 2014 εξελίσσεται στην καλύτερη τουριστική χρονιά, που είχε ποτέ η Χώρα.

Οι προβλέψεις για το 2015 είναι συγκρατημένα θετικές και βασίζονται στις μέχρι σήμερα κρατήσεις, στη δέσμευση αεροπορικών θέσεων εκ μέρους των Τ.Ο.΄ς των κυριότερων αγορών και στις δικές τους εκτιμήσεις, αλλά και στο γεγονός ότι αυξάνονται με ρυθμό ταχύτερο παρά ποτέ οι νέες πτήσεις από και προς καθιερωμένους και αναπτυσσόμενους προορισμούς από διάφορες αγορές κι αυτό όχι μόνο εκ μέρους των ελληνικών αλλά κυρίως των ξένων αεροπορικών εταιρειών.

⁹ Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος

Οι όποιες επιφυλάξεις οφείλονται στη γενική πολιτικοοικονομική κατάσταση στη Χώρα μας και σε διεθνείς συγκυρίες (Έμπολα, συρράξεις στη Μ. Ανατολή).

2.2. Η τουριστική προσφορά

Ο Τουρισμός στη Νήσο Κέας (Δήμος Κέας)

Τα κυριότερα στοιχεία που υπάρχουν, προκειμένου να δώσουν μια εικόνα για τον Τουρισμό της Κέας είναι αυτά των λειτουργούντων ξενοδοχείων, που τηρεί το ΞΕΕ. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία του ΞΕΕ (2013) στην Κέα λειτουργούν **6 ξενοδοχειακές μονάδες με 146 δωμάτια και 282 κλίνες**. Μία εξ αυτών είναι 4* (35 δωμάτια, 68 κλίνες), μία 3* (20 δωμάτια, 34 κλίνες), 3 είναι 2* (78 δωμάτια, 148 κλίνες) και 1 είναι 1* (16 δωμάτια, 32 κλίνες).

Ξενοδοχεία Νήσου Κέας

	5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Μονάδες		1	1	3	1	6
Δωμάτια		35	20	78	16	146
Κλίνες		68	34	148	32	282

Δεν δημοσιεύονται πρόσφατα στοιχεία για αφίξεις-διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακού τύπου καταλύματα για το νησί της Κέας (Δήμος Κέας) λόγω στατιστικού απορρήτου. Τα μόνα που υφίστανται αφορούν στο 2007 και μόνο στο δημοτικό διαμέρισμα Κορησσίας και αναφέρουν 233 αφίξεις αλλοδαπών σε σύνολο 3.792 αφίξεων συνολικά και 741 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε σύνολο 7.722 διανυκτερεύσεων. Την ίδια χρονιά η πληρότητα των ξενοδοχείων είναι 28,2% (Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, για 2007). Η αναφορά των στοιχείων αυτών γίνεται προφανώς για λόγους πληρότητας της παρούσας έκθεσης.

Η Κέα (στοιχεία ΜΗ.Τ.Ε. ΕΟΤ) διαθέτει 61 επιχειρήσεις **μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων** (ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων και αυτοεξυπηρετούμενων καταλυμάτων) με 851 κλίνες.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει η πολύ περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη του νησιού, παρά τους πολύ αξιόλογους φυσικούς και πολιτιστικούς του πόρους και τη γειτνίασή του με την Αττική.

III. Η ΚΕΑ ΚΑΙ ΤΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΠΟΡΟΙ (ΦΥΣΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ) ΩΣ ΠΟΛΟΣ ΕΛΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Κέα έχει έκταση 131 τ. χλμ. και σύμφωνα με την απογραφή του 2011 της ΕΛΣΤΑΤ έχει 2.455 μόνιμους κατοίκους και 2.480 de facto κατοίκους¹⁰. Έχει περίμετρο περίπου 185 χλμ. Είναι έτσι ένα από τα μεγαλύτερα Κυκλαδονήσια, το δυτικότερο **και το κοντινότερο στην Αττική** (στο λεκανοπέδιο των 4 εκ. κατοίκων και κοντά στο Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών «Ελ.Βενιζέλος»). Απέχει από τον Πειραιά 40 ν.μ. και από το Λαύριο 16 ν.μ., ήτοι μια διαδρομή μίας ώρας με το ferry-boat.

✓ Χλωρίδα

Διαφέρει από τα άλλα Κυκλαδονήσια για την πλούσια χλωρίδα της και ιδίως για τα δάση βασιλικής δρυός, που καλύπτουν το κεντρικό και ανατολικό τμήμα του νησιού. Φιλοξενεί 16 από τα 1.300 ενδημικά φυτά, που φύονται μόνο στη Χώρα μας, εκ των οποίων τα 5 έχουν χαρακτηριστεί σπάνια. Το νοτιοανατολικό τμήμα της έχει ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000.

Μεταξύ των ειδών της χλωρίδας της βρίσκουμε άγριες ορχιδέες, φαρμακευτικά φυτά, αρωματικούς θάμνους, σπάνια μανιτάρια, πολύχρωμες λειχήνες, υπεραιωνόβιες βαλανιδιές, σφαντάμια, φίδες (*Juniperus rhoenicea*), κοκορετσιές (*Pistacia terebinthus*), κουτσουπιές (*Cercis siliquastrum*), κυκλάμινα, κρόκους, ίριδες, καμπανούλες, ανεμώνες, αγριοτριανταφυλλιές, ζουμπούλια, άγριες γλαδιόλες, ασφόδελους, σπάρτα. Τα είδη αυτά καθιστούν την Κέα, ιδιαίτερα την άνοιξη, προορισμό **τουρισμού παρατήρησης άγριας χλωρίδας** (botany tourism).

✓ Ακτές & Υποβρύχιος Πλούτος

Οι ακτές της σχηματίζουν μικρούς όρμους, ακρωτήρια και θαλάσσια σπήλαια. Ο κόλπος του Αγίου Νικολάου (στα Β.Δ.) είναι ένα από τα μεγαλύτερα φυσικά λιμάνια της Μεσογείου, ενώ στα Β. βρίσκεται ο ανοιχτός κόλπος του Οτζιά. Στα Ν.Δ. υπάρχει ο κόλπος Κούνδουρος, στα Α. οι όρμοι Πόλες και Σπαθί και στα Δ. οι Ποίσες. Ο θαλάσσιος βυθός του νησιού καλύπτεται από μεγάλες εκτάσεις Ποσειδωνίας. Η μορφολογία των ακτών, σε συσχέτισμό με τις υφιστάμενες λιμενικές εγκαταστάσεις και τους ασφαλείς όρμους, καθιστούν το νησί κατάλληλο για **θαλάσσιο τουρισμό** (yachting), που είναι η **μοναδική ίσως θεματική μορφή τουρισμού, που ανθεί** στο νησί, αλλά και για παραθεριστικό τουρισμό (ήλιου και θάλασσας) και για **καταδυτικό τουρισμό**.

Στην περιοχή περιλαμβάνονται σπουδαία ναυάγια διεθνούς έλξης όπως: Α/Π ΠΑΤΡΙΣ (πρώην ΟΘΩΝ) του 1860, ΗΜΗΣ BRITANNIC (αδελφό πλοίο του ΗΜΣ

¹⁰ ΕΛ-ΣΤΑΤ

TITANIC* βλ. και παρακάτω) του 1916, Α/Π BURDIGALA (πρώην S/S KAISER FREIDRICH) του 1916, το τρικινητήριο αεροσκάφος της Luftwaffe Junkers 52 του 1944 και άλλα που ανακαλύπτονται και ταυτοποιούνται από αυτοδύτες. Αξίζει να τονιστεί ότι τα δύο μεγάλα ναυάγια υπερωκεανίων, δηλ. BRITANNIC & BURDIGALA, βυθίστηκαν με χρονική απόσταση μόλις 7 ημερών, από το ίδιο ναρκοπέδιο που είχε θέσει στην περιοχή ανοικτά του κόλπου του Αγ. Νικολάου το Γερμανικό Υ/Β U-73, τον Νοέμβριο του 1916. Το γεγονός αυτό (που δεν έχει αναδειχθεί) αποτελεί ίσως μια μοναδικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Θα πρέπει επίσης να προστεθεί, λόγω της εγγύτητας του ναυαγίου του, **ο μύθος του υπερωκεανείου «Βρετανικός»**. Όπως είναι γνωστό, **ο Βρετανικός** (Britannic) ήταν ένα από τα μεγαλύτερα υπερωκεάνια της γραμμής του Βορείου Ατλαντικού στις αρχές του 20ου αιώνα. Αν και δεν πρόλαβε να μπει ποτέ σε ενεργό υπηρεσία, λόγω της έναρξης του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, είναι αρκετά γνωστός επειδή ήταν αδελφό πλοίο του θρυλικού Τιτανικού (Titanic) και του δημοφιλούς Ολύμπικ (Olympic). Καθελκύστηκε στις 26 Φεβρουαρίου του 1914. Μετά την έκρηξη του πολέμου, επιτάχθηκε από το Βρετανικό Ναυαρχείο και μετατράπηκε βιαστικά σε πλωτό νοσοκομείο. Χρησιμοποιήθηκε με την ιδιότητα αυτή από το Βασιλικό Ναυτικό στη Μεσόγειο για την εκκένωση χιλιάδων τραυματιών από τα πολεμικά μέτωπα της Τουρκίας (εκστρατεία Καλλίπολης), των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής. Στο πλαίσιο αυτών των επιχειρήσεων, το γιγαντιαίο υπερωκεάνιο ολοκλήρωσε με επιτυχία 5 αποστολές, μεταφέροντας περίπου 15.000 τραυματίες στην Αγγλία. Κατά τη διάρκεια της έκτης αποστολής, στις 08:12 της 21ης Νοεμβρίου 1916, το πλοίο κλυδωνίστηκε απροειδοποίητα από μια ισχυρή έκρηξη **ενώ έπλεε στο Στενό της Κέας** με προορισμό το νοσοκομειακό σταθμό της Λήμνου. Παρά το γεγονός ότι ο σχεδιασμός του σκάφους είχε βελτιωθεί σημαντικά μετά το ναυάγιο του Τιτανικού, το πλοίο βυθίστηκε ύστερα από μόλις 55 λεπτά. Έρευνες στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η αιτία της βύθισης ήταν η πρόσκρουσή σε νάρκη που είχε ποντίσει στην περιοχή γερμανικό υποβρύχιο λίγες εβδομάδες πριν.

Το ναυάγιο ανακαλύφθηκε σε βάθος 120 μέτρων από τον Ζακ Κουστώ (Jacques Cousteau) το 1975. Ο ίδιος και η ομάδα του ήταν οι πρώτοι που το εξερεύνησαν ένα χρόνο αργότερα. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ο Βρετανός ερασιτέχνης ιστορικός Σάιμον Μιλς (Simon Mills) αγόρασε το ναυάγιο. Η συνεισφορά του Μιλς στην έρευνα της ιστορίας του πλοίου ήταν μεγάλη, καθώς έγραψε δύο βιβλία, συμμετείχε στην παραγωγή αρκετών τηλεοπτικών προγραμμάτων και είχε βασικό ρόλο στην οργάνωση πολλών καταδυτικών αποστολών. Η αδειοδότηση και η εποπτεία κάθε καταδυτικής δραστηριότητας στο ναυάγιο ανήκουν στην Εφορία Ενάλιων Αρχαιοτήτων (Υπ. Πολιτισμού) καθώς αυτό βρίσκεται μέσα στα Ελληνικά χωρικά ύδατα. Ο «μύθος» του Βρετανικού προκαλεί παγκόσμιο ενδιαφέρον ακόμη και σήμερα.

✓ [Ιστορία](#)

Το όνομα της Κέας προέρχεται από τον ήρωα Κέω, γιο του Απόλλωνα και της νύμφης

Ροδοέσσης (Ηρακλείδης Ποντικός, Πολιτεία Κείων 1-2. Καλλίμαχος, Αίτια, fr. 75). Το νησί κατοικήθηκε από την προϊστορική εποχή. Ευρήματα της νεολιθικής εποχής βρέθηκαν **στις θέσεις Αγία Ειρήνη και Κεφάλαια**. Ο οικισμός της Αγίας Ειρήνης ανθεί από την Πρώιμη εποχή του Χαλκού έως το τέλος των Μυκηναϊκών χρόνων. Ένας χώρος του οικισμού που ήταν λατρευτικός κατά την προϊστορική περίοδο (σ' αυτόν βρέθηκαν οι περίφημες πήλινες γυναικείες μορφές σχεδόν φυσικού μεγέθους, που σήμερα εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ιουλίδας), συνέχισε να χρησιμοποιείται κατά τους ιστορικούς χρόνους ως Ιερό του Διονύσου. Κατά τους Αρχαϊκούς χρόνους ιδρύονται η Ιουλία, η Καρθαία, η Κορησσός και η Ποιήεσσα, αποτελώντας τέσσερα αυτοτελή οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά κέντρα (είναι δηλαδή πόλεις-κράτη). Η Κορησσός και η Ποιήεσσα χάνουν την αυτονομία τους έναντι της Ιουλίδος και της Καρθαίας κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους. Στο πολιτικό σύστημα της Κέας αναφέρεται ο Αριστοτέλης στην «Κείων Πολιτεία». Υπήρξε η πατρίδα του μεγάλου λυρικού ποιητή Σιμωνίδη του Κείου (δεύτερο μισό 6^{ου} αι. - πρώτο μισό 5^{ου} αι. π.Χ.) και, σύμφωνα με κάποιες απόψεις, τόπος καταγωγής του αθηναίου πολιτικού Αριστείδη, του επονομαζόμενου Δίκαιου.

Επί Ενετοκρατίας κτίζεται στην κορυφή του λόφου, στη θέση της ακρόπολης της αρχαίας Ιουλίδας, το βενετσιάνικο κάστρο. Η ονομασία «Τζια» είναι ιταλικής προέλευσης (παραφθορά της λέξης «Κέα») και επικράτησε κατά την Ενετοκρατία. Οι Τούρκοι κατέλαβαν το νησί το 1537. Πήρε ενεργό μέρος στην Επανάσταση του 1821 και ενσωματώθηκε στην Ελλάδα το 1830.

- ✓ **Πολιτιστικοί πόροι (αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, μουσεία, σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή)**
- Προϊστορικός οικισμός της Αγίας Ειρήνης (στη Β. πλευρά της ομώνυμης χερσονήσου, μέσα στον Κόλπο του Αγίου Νικολάου). Άκμασε από το τέλος της νεολιθικής εποχής και καταστράφηκε από σεισμό γύρω στο 1450 π.Χ.
- Αρχαία Καρθαία, μία από τις τέσσερις πόλεις-κράτη του νησιού, με τον ναό του Πυθίου Απόλλωνα (τελευταίο τέταρτο του 6ου αι. π.Χ.), το ναό της Αθηνάς (τέλη 6^{ου} – αρχές 5^{ου} αι. π.Χ.), το πρόπυλο (5^{ος} αι. π.Χ.) το κτήριο D (τέλος 4^{ου} - αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.), το τείχος (τέλη 6^{ου} αι. π.Χ.). Το θέατρο της Καρθαίας (αρχές 4^{ου} αι. π.Χ.) είναι κατασκευασμένο στις υπώρειες της ακρόπολης της αρχαίας πόλης και σώζεται σε ικανοποιητική κατάσταση.
- Πύργος της Αγίας Μαρίας (μεταξύ των αρχαίων πόλεων Κορησσού και Ποιήεσσας) της πρώιμης Ελληνιστικής περιόδου (4^{ος} αι. π.Χ.), που αποτελεί χαρακτηριστικό οικοδόμημα οχυρωματικού πύργου, σώζεται περίπου στο αρχικό του ύψος (20μ.) και διατηρεί, καλύτερα από κάθε άλλο παρόμοιο μνημείο στα νησιά, αρχιτεκτονικά στοιχεία του εσωτερικού και της ανωδομής του.

- Ιουλίδα, μία από τις τέσσερις αρχαίες πόλεις-κράτη της Κέας, πατρίδα των ποιητών Βακχυλίδη και Σιμωνίδη του Κείου, του γιατρού Ερασίστρατου και του φιλοσόφου Αρίστωνα, στην οποία ενσωματώθηκε η αρχαία Κορρησός κατά τον 2^ο αι. π.Χ. Η Ακρόπολη της Ιουλίδας διατηρεί τα απομεινάρια του Ναού του Απόλλωνα και του μεσαιωνικού κάστρου (13^ος αιώνας μ.Χ.) που έκτισε ο Ντομίνικο Μικέλι.
- Μοναστήρι της Παναγιάς της Καστριανής στο λόφο Καστρί.
- Αρχαϊκός Λέοντας της Τζιας, ανατολικά της Ιουλίδας, έχει μήκος περίπου 20 πόδια και είναι σκαλισμένος στο φυσικό βράχο.
- Αρχαιολογικό Μουσείο της Ιουλίδας, με έκθεση που αναπτύσσεται σε δύο ορόφους. Περιλαμβάνει Προϊστορική Συλλογή (3300-1100 π.Χ.) και Συλλογή των Ιστορικών Χρόνων (7^ος αι. π.Χ. - 2^ος αι. μ.Χ.). Κατά τον εκσυγχρονισμό και την επανέκθεση του Μουσείου εκτέθηκαν με διδακτικό τρόπο τα μεγάλα πήλινα γυναικεία αγάλματα, που βρέθηκαν στο «Ιερό» του προϊστορικού οικισμού της Αγίας Ειρήνης (15^ος αι. π.Χ.) και έγινε μια πρώτη προσπάθεια ανασύνθεσης των αετωμάτων από το Ναό της Αθηνάς στην Καρθαία (500-490 π.Χ.).
- Πρώην Δημαρχείο της Ιουλίδας (νεοκλασικό κτίριο του 1902).
- Παλιό σχολείο της Ιουλίδας, νεοκλασικό κτίριο σε σχέδια του Ερνέστου Τσίλερ.
- Ζωγραφιές του Αλέκου Φασιανού στα στεγάδια της Ιουλίδας.
- Παραδοσιακοί οικισμοί όπως η πρωτεύουσα Ιουλίδα, το Βουρκάρι, η Κορησσία, οι Ποίσσες.
- Αξιόλογα κτίρια βιομηχανικής αρχιτεκτονικής (στα παράλια του όρμου του Αγίου Νικολάου, περιοχή Κόκας, πρώην σταθμός ανθράκευσης ατμοπλοίων). Επίσης, αξιόλογο στοιχείο αποτελεί το σύμπλεγμα κτιρίων του «Εμαγιέ Κέας», με τη χαρακτηριστική ψηλή καμινάδα που ανακαλύπτουν οι επισκέπτες κατά την άφιξη των πλοίων της γραμμής από το Λαύριο. Στη Κορησσία λειτουργεί και το ομώνυμο μουσείο.
- Υδατόμυλοι στην κοιλάδα της Φλέας: κατά μήκος του ποταμού σώζονται ένδεκα αλεστικοί νερόμυλοι, χαρακτηριστικά δείγματα Τζιιώτικης αρχιτεκτονικής και πλήρως εναρμονισμένοι στο περιβάλλον. Παλαιότερα, λειτουργούσαν όλο τον χρόνο και μαζί με τους ανεμόμυλους, άλεθαν σιτηρά. Οι περισσότεροι είναι εγκαταλελειμμένοι, ενώ κάποιοι κατοικούνται.
- Βρύση του Ροκομένου. Κατά την παράδοση, όποιος ή όποια πειεί νερό απ' αυτήν θα παντρευτεί Τζιώτη ή Τζιώτισσα. Την έχει τραγουδήσει η τοπική λαϊκή ποίηση.

- Βυζαντινά μνημεία (π.χ. Επισκοπή, Αγ. Άννα, Κογχη στο Νερό, Δώδεκα Απόστολοι).

Τα παραπάνω πολιτιστικά στοιχεία, όπως και άλλα που δεν είναι δυνατόν να καταγραφούν λεπτομερώς (π.χ. ξωκλήσια), αποτελούν την αναγκαία «υποδομή» για την ανάπτυξη **πολιτιστικού τουρισμού** και μάλιστα με έμφαση **στα κατάλοιπα της προϊστορικής περιόδου, που αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα της Κέας.**

Άλλο ενδιαφέρον στοιχείο είναι το δίκτυο των μονοπατιών, που έχει αναπτυχθεί σε μήκος 36 χλμ. και που ήδη προσελκύει στο νησί **περιπατητικό τουρισμό** σε περιορισμένα μεγέθη.

Στους παραπάνω πόρους θα πρέπει να προστεθεί η αξιόλογη συγκριτικά για νησί των Κυκλάδων **γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή και γενικά τα τοπικά προϊόντα**, η λαογραφία και οι θρησκευτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Κατά συνέπεια, η Κέα διαθέτει αξιόλογους τουριστικούς πόρους, ικανούς να υποστηρίξουν, σε συνδυασμό με τα περιβαλλοντικά της πλεονεκτήματα και την τοπική παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών, μια ήπια τουριστική ανάπτυξη, που θα ευνοήσει πολλαπλά το νησί, κυρίως λόγω των θέσεων εργασίας που θα δημιουργηθούν, των μικρών επιχειρήσεων που θα στηριχθούν και θα γίνουν αποδοτικές, αλλά και της συμβολής των τουριστών στη ζωντάνια της καθημερινής ζωής ακόμη και εκτός τουριστικής περιόδου. Η ανάπτυξη αυτή θα πρέπει εξ αρχής να στοχεύει στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και στην αξιοποίηση των τουριστικών πόρων για πελατεία ειδικών θεματικών ενδιαφερόντων (παράλληλα με την πελατεία παραθεριστικού τουρισμού και θαλάσσιου τουρισμού, που ήδη το νησί προσελκύει).

II. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ - ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

1. Περιεχόμενο του Προγράμματος της Διαδρομής

Η διαδρομή, όπως περιγράφεται στο παρόν, είναι **ένα πλήρες και επώνυμο τουριστικό προϊόν**, που αποτελείται από επισκέψεις σε πολιτιστικά αξιοθέατα και από μια σειρά τουριστικών και συμπληρωματικών υπηρεσιών. Οι επισκέψεις θα πρέπει να προβλέπουν ξενάγηση (δια ζώσης ή ηλεκτρονική) σε όλα τα πολιτιστικά αξιοθέατα-στάσεις της Διαδρομής. Θα πρέπει να εξασφαλίζεται σχετική εξειδικευμένη και εξαντλητική ερμηνεία/πληροφόρηση (έντυπη και ηλεκτρονική), αλλά και με ειδικές επιτόπιες πινακίδες με κείμενα και φωτογραφίες, που θα μπορεί να λάβει ο δυνητικός τουρίστας **πριν, κατά και μετά** την επίσκεψη.

2. Έργα και Δράσεις

Μελέτες και έργα

Οι τεχνικές μελέτες και τα έργα που απαιτούνται:

- α) για την αποκατάσταση και ανάδειξη των μνημείων και βελτίωση των επισκέψεων στους αρχαιολογικούς χώρους και
- β) για τη δημιουργία ή βελτίωση των υποδομών, θα πρέπει να καταγραφούν λεπτομερώς.

Πιο συγκεκριμένα :

Δρόμος Καρθαίας

Πρόκειται για έργο ήδη ενταγμένο στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κρήτη & Νήσοι Αιγαίου", συνολικού προϋπολογισμού 413.370,00 € συμπ. ΦΠΑ. (χρηματοδοτούνται οι απαιτούμενες μελέτες και το κόστος κατασκευής του έργου).

Το έργο αφορά στη διάνοιξη οδού πρόσβασης στον αρχαιολογικό χώρο της Καρθαίας και μέχρι της απόστασης των 260μ. από το τείχος της αρχαίας Ακρόπολης, μήκους 1.713 μ.

Πρόβολος Καρθαίας με μικρούς πλωτήρες πρόσδεσης (μικρούς ναυδέτες)

Πρόκειται για έργο, που επιδιώκεται η ένταξή του στο νέο Π.Ε.Π., συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού 255.00,00€ συμπ. Φ.Π.Α. (συμπεριλαμβάνονται οι απαιτούμενες μελέτες και το κόστος κατασκευής του έργου). Σημειώνεται ότι το έργο δεν θα πρέπει να επηρεάσει τη μορφή της ακτογραμμής ή του πυθμένα, γιατί πρόκειται για

αρχαιολογικά τεκμήρια (αρχαίο λιμάνι, ερωτικές επιγραφές στους βράχους της παραλίας κ.λπ.).

Το παρόν αφορά στην κατασκευή μικρών πλωτήρων πρόσδεσης σκαφών με το γεφύρωμα πρόσβασης στην παραλία, τον πλήρη εξοπλισμό (δέστρες, προσκρουστήρες, κ.λπ.). Μερική διαμόρφωση του χερσαίου χώρου και λοιπές χερσαίες εργασίες.

Ανάπλαση παραλίας Κορησσίας

Αφορά σε εργασίες διαμόρφωσης παραλιακής ζώνης Κορησσίας. Συγκεκριμένα εργασίες κυκλοφοριακών ρυθμίσεων, χώρων πρασίνου, στάθμευσης αυτοκινήτων κ.λπ.

Εκσυγχρονισμός παλαιού ξενοδοχείου «Η Τζιά μας» και μετατροπή του σε εκθεσιακό-ερευνητικό κέντρο εναλίων μνημείων (εκτιμάται ότι θα μπορούσε να υπάρξει ενδιαφέρον και εκ μέρους του Ιδιωτικού Τομέα)

Ανάπλαση πλατείας Κάτω Μεριάς, σημείου εκκίνησης του υπό κατασκευή δρόμου για Καρθαία

Αποκατάσταση & σηματοδότηση περιηγητικών διαδρομών – μονοπατιών νήσου Κέας

Πρόκειται για έργο ήδη ενταγμένο στο Μέτρο 41 του τοπικού προγράμματος προσέγγισης LEADER της ΟΤΔ «Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε.», συνολικού προϋπολογισμού 103.980,55€ συμπ. ΦΠΑ.

Το έργο αφορά σε εργασίες ανάπλασης – αποκατάστασης και σηματοδότησης των κάτωθι αριθμημένων και χαρτογραφημένων περιηγητικών διαδρομών – μονοπατιών της νήσου Κέας:

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 3 "ΑΡΙΣΤΑΙΟΣ": Ιουλίδα - Μεσαριά - Προφ. Ηλίας - Αστρά - Ελληνικά - Αγ. Συμεών – Καρθαία

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 4 "ΔΡΥΣ": Μονή Επισκοπής - Σωτήρα - Περαμεριά - Τρία Μαδερικά – Συκαμιά

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 5 "ΚΑΡΘΑΙΑ": Κάτω Μεριά - Καλοδούκα - Πηγή Βαθυποτάμου

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 6: Σταυρουδάκι - Χαρτσιδιό - Πηγή Βαθυποτάμου – Καρθαία

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 7: Χαβουνά - Αγ. Ταξιάρχης - Πηγαδάκι - Καλησκιά – Καρθαία

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 8 "ΣΕΙΡΙΟΣ": Ελληνικά - Βρύσες - Αγ. Φίλιππος - Αγ. Συμεών

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 10 "ΥΔΡΟΥΣΑ": Βρύση Βενιαμίν - Αγ. Δημήτριος – Σπαθί

Για τη συντήρηση και ανάδειξη των μονοπατιών πρέπει να γίνουν οι ακόλουθες εργασίες:

A . Εργασίες σποραδικής αποκατάστασης λιθόστρωτων και λιθοδομών.

B. Συμπλήρωση σηματοδότησης - σήμανσης σε τμήματα των μονοπατιών.

Γ. Συστήματα γενικής πληροφόρησης σε κομβικά σημεία.

Δ. Ενέργειες προβολής, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Η ανάπλαση των μονοπατιών αποσκοπεί στην αποκατάσταση των διαδρομών και στην ανάδειξή τους, με στόχους την προστασία τους ως αναπόσπαστων στοιχείων του περιβάλλοντος και της παράδοσης και την διευκόλυνση της χρήσης τους, τόσο για ψυχαγωγικούς (τουριστικούς) σκοπούς, όσο και για την προσέγγιση στις αγροτικές περιοχές.

Επισημαίνεται ότι έχουν χαρτογραφηθεί και αριθμηθεί και οι κάτωθι διαδρομές, οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται στο συγκεκριμένο χρηματοδοτικό πρόγραμμα:

Διαδρομή αρ. 1 : Ιουλίδα – Λέων – Δοσωνάρι – Διασέλλι – Οτζιάς.

Διαδρομή αρ. 2 : Ιουλίδα (Γύρος Κάστρου) – Άγιος Κωνσταντίνος.

Διαδρομή αρ. 9 : Ιουλίδα - Μύλοι - Θόλος - Καλογεράδος - Αμαραθιά – Ελληνικά.

Σκόπιμο θα ήταν να περιληφθούν στην προτεινόμενη Διαδρομή

Υλοποίηση πολιτιστικής εκδήλωσης με τίτλο: "Τζιιώτικη καθοικιά: Ένα μοναδικό δείγμα παραδοσιακής κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής

Πρόκειται για έργο ήδη ενταγμένο στο Μέτρο 41 του τοπικού προγράμματος προσέγγισης LEADER της ΟΤΔ «Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε.», συνολικού προϋπολογισμού 11.553,60€ συμπ. ΦΠΑ.

Η εκδήλωση σκοπό έχει την ανάδειξη του ιδιαίτερα πλούσιου αρχιτεκτονικού τύπου καθοικιάς της Κέας, αυτού καθαυτού και όχι σε σύγκριση με την αρχιτεκτονική άλλων περιοχών.

Η παραδοσιακή τζιιώτικη καθοικιά και η εξέλιξή της στο χρόνο είναι άριστα συνυφασμένη με την ιστορία, την οικονομία και την καθημερινότητα των κατοίκων της Κέας και διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή, ανάλογα με τις ανάγκες που αυτή κάλυπτε.

Για την υλοποίηση της εκδήλωσης προβλέπονται οι κάτωθι δαπάνες:

1. Δαπάνες προβολής.

Πρόκειται για δαπάνη σχεδιασμού και παραγωγής υλικού δημοσιοποίησης της εκδήλωσης (16-σέλιδο πληροφοριακό φυλλάδιο και αφίσα).

2. Δαπάνες διαμόρφωσης χώρου, εξοπλισμού και οπτικοακουστικών μέσων.

Πρόκειται για δαπάνες προμήθεια κινητών χωρισμάτων, προμήθειας ξύλινων προθηκών, αποκατάστασης & αντικατάσταση υφιστάμενου φωτισμού, συντήρησης και επιδιόρθωσης ηλεκτρολογικής εγκατάστασης, προμήθεια βιντεοπροβολέα, τριών (3) δυναμικών μικροφώνων φωνής, δύο (2) μικροφώνων θεάτρου και πέντε (5) γερανών μικροφώνων που είναι απαραίτητα για τη διεξαγωγή της εν λόγω εκδήλωσης στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Κέας (αίθουσα πολλαπλών χρήσεων).

Στο πλαίσιο της εκδήλωσης θα παρουσιαστεί φωτογραφικό υλικό χαρακτηριστικών δειγμάτων παραδοσιακής καθοικιάς στο πέρασμα το χρόνου, σχέδια αρχιτεκτονικής αποτύπωσης αυτών ανά περιοχή και χρονική περίοδο, ενώ στο κοινό θα διανεμηθεί και σχετικό πληροφοριακό υλικό (φυλλάδιο).

Η εν λόγω εκδήλωση θα διεξαχθεί στο Πνευματικό Κέντρο «Στυλιανός Ρέστης» του Δήμου Κέας. Στο συγκεκριμένο χώρο είναι απαραίτητες επεμβάσεις διαμόρφωσης αυτού και αντικατάστασης – συντήρησης του υφιστάμενου εξοπλισμού του για την ανάδειξη των εκθεμάτων και την εν γένει επιτυχή διεξαγωγή της εκδήλωσης.

Αποκατάσταση παλαιών και αρχαίων προβλητών στην περιοχή Αγίας Ειρήνης και Κόκκας

Αποπεράτωση υποστηρικτικών έργων αναστήλωσης Αγίας Μαρίας

Έργο του ΥΠΠΟ ενταγμένο στο τρέχον ΕΣΠΑ.

Μετατροπή πρώην Δημοτικού Σχολείου Ελληνικών Κέας σε λαογραφικό – πολιτιστικό - αγροτικό εκθετήριο

Πρόκειται για έργο το οποίο έχει υποβληθεί προς ένταξη στο Μέτρο 41 του τοπικού προγράμματος προσέγγισης LEADER της ΟΤΔ «Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε.», συνολικού προϋπολογισμού 244.328,70€ συμπ. ΦΠΑ.

Το έργο αφορά σε εργασίες επισκευής υφιστάμενου ακινήτου στην περιοχή «Ελληνικά» για τη μετατροπή του σε λαογραφικό εκθετήριο.

Προς τούτο είναι απαραίτητες οι ακόλουθες εργασίες:

1. Δαπάνες οικοδομικών, υδραυλικών και ηλεκτρομηχανολογικών εργασιών, θέρμανσης κ.λπ.
2. Δαπάνες μελετών.

3. Δαπάνες διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις λειτουργίας του έργου, όπως ισοπεδώσεις, διαμορφώσεις, συνδέσεις με δίκτυα κοινής ωφέλειας, περιφράξεις, φωτισμός, φυτεύσεις, κ.λπ.

4. Δαπάνες προμήθειας καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού, περιλαμβανομένου του λογισμικού ηλεκτρονικών υπολογιστών. Περιλαμβάνονται οι δαπάνες μεταφοράς και εγκατάστασης.

5. Δαπάνες προμήθειας λοιπού εξοπλισμού απαραίτητου για τη λειτουργία του έργου.

6. Ενέργειες προβολής, ενημέρωσης κι ευαισθητοποίησης (θα περιληφθούν στη συνολική Επικοινωνία της Διαδρομής).

Ο Δήμος Κέας δεν έχει εκπονήσει μελέτη, η οποία να αφορά στην επισκευή και διαμόρφωση του ακινήτου και του περιβάλλοντα χώρου. Ο εκθεσιακός χώρος θα είναι θεματικά διαμορφωμένος, και θα εισάγει τον επισκέπτη σε μία ευχάριστη γνωριμία με την τοπική ιστορία. Εκτιμάται ότι το μεγαλύτερο μέρος των εκθεμάτων θα προέρχεται από δωρεές ιδιωτών και συλλόγων (ενδυμασίες, αργαλειός, υφαντά, σκεύη, γεωργικά εργαλεία και ιστορικές εκδόσεις), ενώ παράπλευρος στόχος είναι η συντήρηση, διάσωση, διατήρηση και ανάδειξη - προβολή των εκθεμάτων αυτών.

Επιπλέον, θα δοθεί η δέουσα μέριμνα ώστε ο χώρος, τόσο εξωτερικά, όσο και εσωτερικά να είναι εύκολα επισκέψιμος από άτομα με περιορισμένη κινητικότητα. Τέλος, θα διαμορφωθεί αίθουσα συνεδριάσεων/εκδηλώσεων για την προβολή της ιστορίας και παράδοσης του νησιού, καθώς και για την υλοποίηση σεμιναρίων σε ενήλικες και μαθητές. Τα σεμινάρια αυτά θα δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να δουν από κοντά την υφαντική τέχνη και την μουσική παράδοση που άκμασε στην περιοχή μέσα από επίδειξη της τέχνης του αργαλειού, αλλά και της κατασκευής παραδοσιακών μουσικών οργάνων, όπως η τσαμπούνα και το ντουμπί.

Η χωροθέτηση, λοιπόν, του εκθετηρίου στην περιοχή των Ελληνικών του Δήμου Κέας δεν είναι τυχαία. Αντιθέτως, αποσκοπεί στην αναζωογόνηση μίας κατά κύριο λόγο αγροτικής περιοχής και στην ενίσχυση της ελκυστικότητας αυτής, μέσω του εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος του νησιού.

Αποκατάσταση κτιρίου Ρεδιάδειο στην Ιουλίδα

Μετατροπή του σε mini συνεδριακό κέντρο πολλαπλών χρήσεων. Σημαντικότερο κτίριο στο κέντρο της Ιουλίδας.

Επίσης από τον επόμενο Ιούνιο θα ελευθερωθεί ένα καταπληκτικό σε θέση κτίριο στο Κάστρο το σημερινό **δημοτικό σχολείο** το οποίο έχει περίπου 12 διαφόρων μεγεθών δωμάτια κλπ. Θέλει λίγα χρήματα για αποκατάσταση.

Το «ΔΙΑΖΩΜΑ» από την πλευρά του μπορεί να αναθέσει τη μελέτη αποκατάστασης του αρχαίου θεάτρου της Καρθαίας με χρήματα που συγκεντρώνονται στον «κουμπάρά» (ηλεκτρονικό τραπεζικό λογαριασμό) που έχει ανοίξει ειδικά για το μνημείο αυτό. Η ανάθεση της μελέτης θα γίνει αμέσως μόλις ολοκληρωθούν οι ανασκαφικές εργασίες, οι οποίες πραγματοποιούνται στο θέατρο από την Επιστημονική Επιτροπή Συντήρησης και Ανάδειξης της αρχαίας Καρθαίας Κέας με χρηματοδότηση από το Ε.Σ.Π.Α. της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Εκτός, από τα αμιγώς αρχαιολογικού χαρακτήρα έργα, θα πρέπει να προβλεφθούν και έργα υποδομών στους αρχαιολογικούς χώρους, όπου τέτοια έργα απαιτούνται (π.χ. πυροπροστασία, αντικεραυνική προστασία, αποχέτευση ομβρίων, τουαλέτες κ.λπ.), καθώς και βελτιώσεις της προσπέλασης και της στάθμευσης στους χώρους.

Παράλληλα με την οδική προσπέλαση στους χώρους φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος (στάσεις) της Διαδρομής, θα προβλεφθούν και άλλοι τρόποι μετακίνησης σε δύσβατα σημεία, όπως προσπέλαση με μουλάρια και τζιβάτικα γαϊδουράκια ή με καΐκια.

Οργανωτικές (soft) δράσεις

Εκτός από τις υποδομές αρχαιολογικού και φυσικού ενδιαφέροντος και τα έργα γενικής υποδομής, που θα απαιτήσει η Διαδρομή, θα πρέπει να προβλεφθούν και τα ακόλουθα (όχι αναγκαστικά κατά χρονική σειρά).

1.-Κατάρτιση αρχικού marketing plan με πρόταση για branding, σχεδιασμός λογότυπου και δημιουργικού της Διαδρομής. Το marketing plan θα πρέπει να υλοποιηθεί και να τηρηθεί **απαρέγκλιτα ο λογότυπος, ενώ και το δημιουργικό της διαδρομής θα πρέπει να τηρηθεί για περίοδο τουλάχιστον 3-5 ετών**, οπότε και θα πρέπει να αξιολογηθούν τα αποτελέσματά τους και η ανάγκη τροποποίησης-ανανέωσής τους. Το marketing plan θα υποδείξει αγορές, τμήματα αγορών (segments) και τρόπους προσέγγισης-προσέλκυσης ζήτησης ειδικών ενδιαφερόντων. Δια του branding θα επιδιωχθεί η καθιέρωση της «ταυτότητας» της Διαδρομής.

2.-Σχεδιασμός των μέσων (media plan) για διαφήμιση και δημόσιες σχέσεις, στη βάση των υποδείξεων του marketing plan.

3.-Σχεδιασμός και υλοποίηση ενός «γεγονότος» για την έναρξη της Διαδρομής (launching event) που θα τύχει ευρείας δημοσιότητας.

4.-Αναθεώρηση-επικαιροποίηση του marketing plan περί τα μέσα της προγραμματικής περιόδου (περί το 2017-2018) και συσχετισμός με τον επικοινωνιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας (**χωρίς να αποτελεί τμήμα αυτού**).

5.-Δράσεις προβολής (διαφημιστικές ενέργειες και ενέργειες δημοσίων σχέσεων) καθ' όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, σύμφωνα με το marketing plan. Στις ενέργειες δημοσίων σχέσεων περιλαμβάνεται και η παραγωγή ή αγορά συλλεκτικών δώρων, σχετικών με τη Διαδρομή, που θα προορίζονται για δημοσιογράφους και γενικά για πρόσωπα που επηρεάζουν την κοινή γνώμη. Επίσης περιλαμβάνονται η εκτύπωση του έντυπου και η δημιουργία του ηλεκτρονικού υλικού της Διαδρομής. Θα πρέπει να προβλέπεται επανεκτύπωση των εντύπων της διαδρομής περί τα μέσα της προγραμματικής περιόδου, μετά από τυχόν ενημέρωσή τους, αλλά και έκδοσή τους σε πρόσθετες ξένες γλώσσες (όχι μόνο ελληνικά και αγγλικά, αλλά και γαλλικά, ιταλικά, γερμανικά, ρωσικά). **Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Επικοινωνία της Διαδρομής θα είναι ενιαία αλλά θα αξιοποιεί όλα τα επί μέρους στοιχεία και αξιοθέατα**

6.-Μελέτη για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στα οφέλη από τη Διαδρομή: μέσω της μελέτης αυτής θα εκπονηθούν οι προδιαγραφές ανά κλάδο καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (ταβέρνες, καφενεία κ.λπ.), καταστημάτων λιανικής πώλησης ενθυμίων κ.λπ. ειδών, που ενδιαφέρουν τους τουρίστες, αλλά και ανά παραγόμενο τοπικό προϊόν/παραγωγό κ.λπ., που θα συνδεθούν με τη Διαδρομή και θα έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν το λογότυπό της (ή για τα προϊόντα τις ειδικά σχεδιασμένες ετικέτες), θα καταρτιστεί **τυπική σύμβαση** (υπόδειγμα) και καταστατικό του Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας,

θα εντοπιστούν και καταγραφούν τα καταστήματα αυτά και οι παραγωγοί τοπικών προϊόντων, και θα καταγραφούν όλες οι αναγκαίες για τη **σύνδεση της Διαδρομής** με τα εν λόγω καταστήματα και παραγωγούς ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων των τυχόν εν ισχύ κινήτρων για τη βελτίωση των χώρων, τυχόν πιστοποίηση, κατά υφιστάμενα πρότυπα όπου αυτό ενδείκνυται και είναι δυνατό κ.λπ.

7.-Εφαρμογή της μελέτης της προηγούμενης παραγράφου. Ας σημειωθεί ότι το κόστος που θα υπάρξει για την προβολή των εν λόγω επιχειρήσεων, ως τμήματος της Διαδρομής, θα περιληφθεί στα ανωτέρω υπό στοιχ. 4 και 5.

8.-Συντήρηση και διαρκής ενημέρωση του κόμβου της Διαδρομής και ενδεχόμενη αναθεώρησή του στα μέσα της προγραμματικής περιόδου (προσθήκη γλωσσών, νέο περιεχόμενο κ.λπ.).

9.-Ανάπτυξη ψηφιακής στρατηγικής επικοινωνίας (μέσω ειδικής μελέτης).

Παρακάτω αναλύεται χωριστά το περιεχόμενο και τα έργα που θ' απαιτηθούν για την ψηφιακή στήριξη και ολοκλήρωση της Διαδρομής

10.-Συγκοινωνιακή προσέγγιση της σήμανσης και των μικρών βελτιώσεων στην πρόσβαση στους χώρους της Διαδρομής (συνοπτική μελέτη ειδικότητας συγκοινωνιολόγου).

11.-Κατάρτιση προδιαγραφών για την επιλογή τουριστικού γραφείου ή γραφείων, που θα εκτελεί τη Διαδρομή (και θα διαθέτει το έντυπο υλικό της, ενώ θα προβάλλεται και στον κόμβο της Διαδρομής) και κατάρτιση Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για Τουριστικά Γραφεία.

12.-Τέλος, θα πρέπει να προβλεφθεί **σύστημα διαχείρισης επισκεπτών** στους πιο πολυσύχναστους χώρους και το μουσείο.

Ψηφιακά όπλα της Διαδρομής- Ψηφιακές δράσεις

- **Ψηφιοποίηση** (σύμφωνα με τις Καλές Πρακτικές βλ. και <http://digitazation.hpvlab.ceid.upatras.gr>) και καταχώρηση φωτογραφιών, βίντεο και κειμένων τεκμηρίωσης σχετικά με τα σημεία ενδιαφέροντος της Διαδρομής και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής (**Ψηφιοποίηση-Τεκμηρίωση**).
- **Δημιουργία ειδικού site πολιτιστικού – τουριστικού περιεχομένου** με responsive design και για έξυπνες φορητές συσκευές. Για παράδειγμα: ψηφιακοί χάρτες θα παρουσιάζουν την Διαδρομή και τα άλλα πολυθεματικά αξιοθέατα στο πλαίσιο της ευρύτερης περιοχής, στην οποία ανήκουν. Με ειδικές διαδικτυακές εφαρμογές θα δίνεται η δυνατότητα προετοιμασίας της επίσκεψης (καταλύματα, εστίαση, περίπατοι, άλλα αξιοθέατα, νοητικός προσανατολισμός, προτάσεις για πλήρη αξιοποίηση της επίσκεψης). Παράλληλα η **εισαγωγή της Διαδρομής, ως προορισμού**, σε ευρέως διαδεδομένες ταξιδιωτικές πλατφόρμες π.χ. tripadvisor, lonely planet, θα αυξήσει σημαντικά τη διαδικτυακή προβολή τους (**Ενημέρωση**).
- **Ένταξη της Διαδρομής σε κοινωνικά δίκτυα** (Facebook, Pinterest, Twitter κ.ά.) ώστε να δημιουργηθεί μια ψηφιακή κοινότητα με μεγάλες δυνατότητες διεύρυνσης. Η θεμελίωση σχέσεων επικοινωνίας μέσω των δικτύων αυτών θα ενισχύσει την παρουσία των χώρων της Διαδρομής στο διαδικτυακό «γίγνεσθαι» και θα προσδώσει ιδιαίτερη δυναμική στη συνεχή διεύρυνση του κοινού τους. Η ανάπτυξη στρατηγικών επικοινωνίας θα προδιαγράψει τις ειδικές δράσεις που θα υλοποιηθούν με στόχο τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων (**Δικτύωση-διεύρυνση κοινών**).
- **Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών και δημιουργία εγκαταστάσεων και εκθεμάτων**. Αυτά θα λειτουργούν ως ερμηνευτικά μέσα για την αποκωδικοποίηση της πληροφορίας, που παρέχεται στους επισκέπτες, στο διαδίκτυο και στο φυσικό χώρο (επιλεγμένα σημεία της Διαδρομής). Η δημιουργία ακουστικών ξεναγήσεων, σύνθετων αφηγηματικών εφαρμογών, εφαρμογών κινητών τηλεφώνων και διαδραστικών εγκαταστάσεων-εκθεμάτων αναδεικνύει τις «ιστορίες» που συνδέονται με τους χώρους της Διαδρομής με διάφορους τρόπους (ήχος, εικόνα, βίντεο) και από διάφορες οπτικές (επιστήμονες, τοπική κοινωνία, επισκέπτες).

Μόνο αν η πολιτιστική και περιβαλλοντική Διαδρομή αντιμετωπιστεί με τη συγκεκριμένη αντίληψη, ως ένα δηλαδή πλήρες και επώνυμο τουριστικό προϊόν, μπορεί να επιτύχει να προσελκύσει τουριστική πελατεία πολιτιστικού τουρισμού και τουρισμού της φύσης στην πράξη και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη για την τοπική οικονομία και κοινωνία.